

Aan:

Commissie Beheer van de gemeente Haarlem

Voor de vergadering van 17 maart 2016

Tbv. agendapunt 2: Spreektijd voor belangstellenden over onderwerpen buiten de agenda

Inspreker:

Marco van Wieringen

isaviceli@hotmail.com

Onderwerp: Ontwikkeling van visie en beleid voor muurplanten langs kademuren in Haarlem

Haarlem, 11 maart 2016

Geachte commissieleden,

Graag wil ik uw aandacht vragen voor het belang van muurvegetatie langs de Haarlemse kademuren. Eind vorig jaar heeft Niko Buiten in uw commissie hierover ook ingesproken, in verband met het kadeherstel langs de Nieuwe Gracht dit jaar. Mijn bijdrage is wat breder en gaat in op de noodzaak tot het ontwikkelen van visie en beleid voor muurplanten door de gemeente. Dit zal ik illustreren met het aangeven van kansen voor muurplanten in enkele projecten uit de gebiedsprogramma's.

Het afgelopen jaar heb ik alle kademuren in de gemeente geïnventariseerd op muurplanten. Dit was een herhaling van een inventarisatie uitgevoerd in 2010 door de Noordhollandse Muurplantenwerkgroep. Aan medewerkers van de gemeente (afdeling Beleid Openbare Ruimte, Groen en Verkeer) heb ik onlangs de gegevens ter beschikking gesteld.

Het belang van muurplanten

Haarlem bezit enkele prachtige grachtmuren met tal van zeldzame en beschermde planten. De kademuur langs de Brouwersvaart, net voor de spoorbrug, is hier een goed voorbeeld van. U moet daar zeker eens een blik op werpen als u er langs komt.

Een basaltmuur rijk aan muurplanten langs de Brouwersvaart, zuidzijde, bij het spoor

Muurplanten dragen bij aan de biodiversiteit in de stad. In Haarlem worden maar liefst zeven soorten muurplanten gevonden die beschermd zijn middels de Flora- en Faunawet. Muurplanten kleden de grachten aan, geven sfeer aan de stadsgrachten en passen bij de ambities van de gemeente voor het stimuleren van waterrecreatie.

Muurplanten komen voor op oude bakstenen- en basaltmuren, met voor veel soorten een voorkeur voor basaltmuren. Dat betekent dat we zuinig moeten zijn op oude muren en zeker als ze zijn opgebouwd uit basaltblokken; ze zijn bovendien beeldbepalend voor de stad. Het is dan ook jammer dat in de loop der jaren juist dit soort muren uit het stadsbeeld verdwijnt. Terecht dat langs de Leidsevaart afgelopen jaar een lang muurtraject bij de kathedraal met basaltstenen is hersteld, maar jammer genoeg met betonnen achterwand, waardoor de watertoevoer naar de muur is verbroken. Hierdoor is de muur voorgoed ongeschikt voor muurplanten.

Visie en beleid

De grootste bedreiging van muurplanten vormt dan ook het onderhoud van de kademuren. Kleinschalig herstelwerk, maatwerk en 'conservatief' ingrijpen is noodzakelijk om interessante muurvegetatie voor de stad te behouden. Dat dit ook een besparing kan opleveren in de onderhoudskosten is daarbij niet onbelangrijk.

Ik wil niet enkel pleiten voor het zorgvuldig omgaan met beschermde muurplanten, maar er zal mijns inziens meer moeten gebeuren. Per 1 januari 2017 treedt de nieuwe Natuurwet in werking, waarin naar verwachting nog maar een fractie van de soorten muurplanten een beschermde status houdt.

- ⇒ Ik vraag u na te denken over de consequenties hiervan en pleit voor het formuleren van visie en beleid op het behouden en ontwikkelen van muurplantenvegetaties. Dit in samenhang met een visie op het behoud van historische waarden in de stad, de rol van kademuren hierin en de beleving van de stad vanaf het water en vanaf de wal (recreatieve routes).

Dit betekent een uitwerking van het Ecologisch Beleidsplan van de gemeente, waarin voldoende handvatten aanwezig zijn om de potentie van de stad voor muurvegetaties te benutten.

In de praktijk

Op korte termijn is er al groot onderhoud gepland aan enkele kademuren. Projecten waarbij zich kansen voordoen om nu al werk te maken van het behoud van -levende- basaltmuren voor de stad en het ontwikkelen van kansen voor de vestiging van muurvegetatie.

Zuid West (gebiedsprogramma 2016)

- ZW53: vervangen kademuur Noorder Emmakade en Tuinlaantje (planvorming 2016, realisatie 2017). De basaltmuur langs de Leidsevaart (Noorder Emmakade) van dit traject is beeldbepalend en moet absoluut voor Haarlem behouden blijven. Dit kan door levensduurverlengend onderhoud uit te voeren langs delen waar gaten in de muur zijn ontstaan. Basaltmuren zijn zeer stevig en zullen niet snel bezwijken, zeker op een plek als deze waar geen sprake is van zwaar verkeer. Deze basaltmuur kent een rijke begroeiing van muurleeuwebek en ligt in het verlengde van een populatie eikvarens, zuid van de Cruquiusstraat, die zich naar dit deel kunnen uitbreiden.

Levensduurverlengend onderhoud betekent voor dit traject een behoorlijke kostenbesparing. Deze besparing kan worden geïnvesteerd in het vervangen van de houten damwand langs het Tuinlaantje oostwaarts door een basaltmuur, met een geschikte opbouw (kalkrijke mortel) voor de vestiging van

muurplanten. De oriëntatie van dit muurdeel, noord, is hiervoor bij uitstek geschikt. Op deze wijze ontstaat een doorlopende basaltmuur tot aan de Leeghwaterstraat met een lengte van 230m.

- ⇒ Ik vraag u om voor de bestaande basaltmuur te kiezen voor levensduurverlengend onderhoud, waarbij huidige muurplantenbegroeiingen worden gespaard evenals de uitbreidingsmogelijkheden daarvan.
- ⇒ Voor de te vervangen houten damwand verzoek ik u te overwegen aansluitend op de bestaande basaltmuur deze uit basalt op te bouwen, waarbij een rijke begroeiing met muurvegetatie wordt nagestreefd door de toepassing van kalkrijke mortel en een juiste opbouw van de muur.

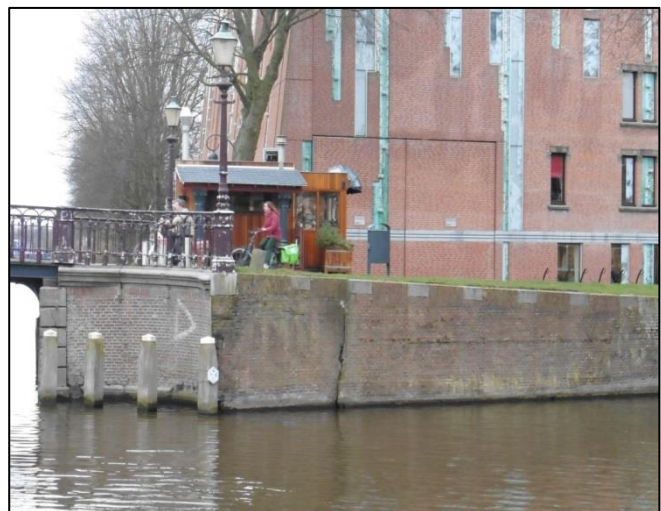

Kademuur Leidsevaart: Noorder Emmakade, Tuinlaantje (links). Begroeiing muurleeuwebek, in de zomer rijk bloeiend.

Centrum (2016)

- C80: vervangen kademuur Raamvest (realisatie 2016)

In de kademuur Raamvest ter hoogte van de Schouwburg is een grote scheur zichtbaar, waardoor ingrijpen nodig is. Met groutankers kan de muur worden gestabiliseerd, wat goedkoper zal zijn dan de muur geheel opnieuw opbouwen, wat vermoedelijk het plan is voor deze muur. Stabilisatie met groutankers bewaart het historisch karakter van de muur. Zwaar verkeer komt er niet langs. De muur zit vol muurvaren, wat op termijn mogelijkheden biedt voor andere soorten, zoals de zeldzame zwartsteelvaren en steenbreekvaren, in het bijzonder in de scheur.

- ⇒ A.u.b. in overweging nemen deze muur 'conservatief' te onderhouden met behoud van het historisch karakter van deze plek.

- C59: vervangen kademuur langs Spaarne Binnen (baksteen), (planvorming en aanbesteding 2016, realisatie 2017)

Bij een renovatie waarbij de bovenste 50 cm van de muur geschikt wordt gemaakt voor de vestiging van muurplanten, kan zich hier een rijke begroeiing ontwikkelen met tongvaren. In de muur groeit al

tongvaren, evenals een paar honderd meter oostelijk langs de Houtmarkt (ca. 100 expl.), dus de potenties zijn aanwezig. Voor het kadeherstel langs de noordzijde van de Nieuwe Gracht dit jaar, is gekozen voor deze opbouw van de muur, vanwege het voorkomen van de beschermde zwartsteel- en steenbreekvaren. Het resultaat van het scheppen van de juiste vestigingskansen voor muurplanten is te zien langs de zuidzijde van de Nieuwe Gracht tussen de Nassau- en de Kruisbrug, waar tijdens de renovatie in 2002 meerdere soorten muurvarens in *patches* met kalkrijke mortelen een goede vochtvoorziening van de achterzijde van de muur, zijn aangebracht. De onderstaande foto's spreken voor zich. Deze kademuur kan worden opgenomen in stadswandelingen langs natuur in de stad, hofjes en monumenten.

⇒ Graag in overweging nemen om de te vervangen kademuur langs het Binnen Spaarne muurplantenvriendelijk uit te voeren.

Nieuwe Gracht zuidzijde tussen Nassau- en de Kruisbrug: tongvaren, zwartsteel-, steenbreek en gewone muurvaren, gerealiseerd in 2002, foto's van 2015.

Indien gewenst, wil ik graag verder met u meedenken bij het benutten van kansen voor muurplanten in projecten. Ik hoop dat ik op de vragen in mijn brief binnen enkele weken een schriftelijke reactie van u mag ontvangen.

Vriendelijke groet,

Marco van Wieringen

Bijlage: Zoekkaart muurplanten, Floron